

2007 - 2017
10 ANYS
DE LECTURES
DE TEORIA
POLÍTICA
FEMINISTA

L'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) és un consorci creat l'any 1988 per la Diputació de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, institució aquesta última a la qual hi és adscrit a efectes acadèmics. El grup de recerca Ciutats i Persones de l'ICPS organitza el Curs de Lectures de Teoria Política Feminista.

Aquesta és una publicació commemorativa del desè aniversari del Curs de Lectures de Teoria Política Feminista, realitzada amb el suport de l'Àrea d'Atenció a les Persones de la Diputació de Barcelona, que no pot ser reproduïda sense el permís de les seves autores.

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS)
Mallorca, 244 pral. 08008 Barcelona
www.icps.cat
(0034) 93 487 10 76
© ICPS i les diferents autores, 2016

Publicació a càrrec de:
Maria de la Fuente (coord), **Sílvia Carrillo** i **Sara Garcia**

Edició: àbac
ISBN: 978-84-697-3887-0
DL: B 15766-2017

SUMARI

PRESENTACIÓ 5

Amorós, Celia	10
Birulés, Fina	12
Braidotti, Rosi	14
Butler, Judith	16
Crenshaw, Kimberlé William	18
Davis, Angela	20
de Beauvoir, Simone	22
de Gouges, Olympe	24
de Lauretis, Teresa	26
de Pisan, Christine	28
Firestone, Shulamith	30
Fraser, Nancy	32
Friedan, Betty	34
Gilligan, Carol	36
Goldman, Emma	38
Haraway, Donna	40
Hartmann, Heidi	42
Irigaray, Luce	44
Kollontai, Alexandra	46
Lagarde, Marcela	48
Lonzi, Carla	50

Mackinnon, Catharine A. **52**
Mernissi, Fátima **54**
Millet, Kate **56**
Mitchell, Juliet **58**
Mohanty, Chandra Talpade **60**
Mott, Lucretia, i Cady Stanton, Elisabeth **62**
Nussbaum, Martha **64**
Okin, Susan Moller **66**
Pardo Bazán, Emilia **68**
Pateman, Carole **70**
Phillips, Anne **72**
Poulain de la Barre, François **74**
Rubin, Gayle **76**
Scott, Joan **78**
Shiva, Vandana **80**
Taylor, Harriet i Mill, John Stuart **82**
Wittig, Monique **84**
Wollstonecraft, Mary **86**

CRONOLOGÍA D'AUTORES 88

**TOTES LES PENSADORES DEL CURS DE LECTURES DE TEORIA
POLÍTICA FEMINISTA 91**

**TOTES LES DOCENTS DEL CURS DE LECTURES DE TEORIA POLÍ-
TICA FEMINISTA 95**

PRESENTACIÓ

El curs de Lectures de Teoria Política Feminista fa deu anys. Quan en dissenyàvem la primera edició —conjuntament amb Natàlia Paleo— no ens podíem imaginar fins a quin punt la iniciativa resultaria oportuna i benvinguda per tota mena de persones: professionals, aficionades, i estudioses del gènere i el feminisme. Aquell any vam rebre el doble de sol·licituds respecte de les places disponibles, i en les següents edicions vam poder augmentar l'aforament, reconvertint el seminari en un curs i establint-nos a l'emblemàtica sala La Cuina, de l'espai Francesca Bonnemaison, gràcies al suport de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona i de la seva oficina tècnica d'Igualtat —posteriorment de Dones i LGTBI. Les darreres dues edicions, a més, el curs s'ha organitzat amb la col·laboració de l'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere.

El curs ha estat successivament coordinat per Natàlia Paleo, Laia Jorba, Maria Freixanet i Maria de la Fuente; si bé en tot moment el format i l'objectiu s'han mantingut fidels a la idea originària. La proposta pretenia facilitar l'accés a un coneixement sistemàtic sobre teoria feminista, a partir de la lectura directa d'algunes seccions de les seves obres més destacades. Per a fer aquesta lectura, la guia no s'encomanava a una sola persona, si no a una especialista en cadascuna de les autores i els textos tractats. Des de l'inici vam fer dues apostes: la primera, provar —sempre que

fos possible— de no repetir docent (ni pensadora) d'una edició a la següent. La segona, que les sessions fossin impartides tant per expertes consolidades com per estudioses encara poc conegudes o que iniciaven el seu camí acadèmic. Ambdues opcions responien a la voluntat de donar un paper a totes aquelles persones que avui treballen al voltant de la teoria feminista en el nostre context, evitant la inèrcia de recórrer sempre als noms que ja ens eren familiars i que tenien ja construïda la seva autoritat. El projecte de fons: presentar el feminisme des de la pluralitat. Per a aconseguir la sistematicitat que buscàvem, vam optar per fer una selecció cronològica de textos, tot i que amb el temps s'hagin introduït certs criteris addicionals en algunes edicions. En una ocasió vam tractar feministes espanyoles, sovint més divulgadores que estrictament teòriques; en una altra, només autores contemporànies. Les dues darreres edicions han estat centrades en connectar obres literàries i obres d'assaig. La literatura ha estat el refugi per a la imaginació, l'elaboració i la transmissió d'idees feministes des dels marges del coneixement autoritzat. En el futur no sabem a quines noves articulacions podrem donar forma; des de que les activistes sentenciessin que “allò personal és polític”, el pensament feminista va quedar encomanat a la interdisciplinarietat i al traspàs de les fronteres acadèmiques establertes.

L'aproximació del curs a la teoria feminista s'ha fet des de la consciència que els diversos enfocaments possibles modifiquen els límits del camp d'estudi. Si argumentem que el feminisme és un ideari fonamentat en la idea de la igualtat de drets entre homes i dones, haurem de situar l'inici de la genealogia feminista en la il·lustració i la revolució francesa, que són els contextos que van marcar l'establiment de les idees de ciutadania i de igualtat natural entre les persones. Se sol identificar François Poulain de la Barre com el primer filòsof que posa la qüestió sobre la taula: a Sobre la igualtat entre els dos sexes, desmuntà amb un mètode racionalista la idea de la inferioritat femenina. Però si considerem el pensament feminista com aquell en què les dones reivindiquen la seva pròpia experiència com a col·lectiva, tot afirmant la seva voluntat de desenvolupar-se plenament en tots els àmbits de la vida, la ge-

nealogia pot anar molt més enllà: com a mínim fins a Christine de Pizan, l'autora de *La Ciutat de les Dames*. Al curs, i en aquesta selecció, hem optat per establir el marc més ampli possible, donant cabuda a les diverses interpretacions existents.

Per a aquesta publicació hem realitzat una difícil tria: quaranta pensadores i dos pensadors d'entre les més de setanta veus que hem pogut conèixer en aquests deu anys de curs. Hem provat de mostrar la diversitat de corrents i orientacions teòriques de les que hem pogut aprendre. Malgrat que ens hem cenyit —més que al curs pròpiament— a la selecció de teòriques, no ens en podem estar d'incorporar les activistes autores de dos textos fundacionals que són, en realitat, manifestos polítics: la IIa Declaració de drets de la Dona i de la Ciutadana i la Declaració de Seneca Falls. L'atenció a una tria diversa i al mateix temps significativa ens ha fet adonar dels buits que hauran de ser tractats en els propers anys. I en particular, d'un biaix important: les autores analitzades són abrumadorament nordamericanes o europees. Tot i que aquest fet pot ser excusat per ser la nostra pròpia tradició política, el cert és que la manca d'autores d'un àmbit tan influent com és l'Amèrica Llatina (d'on sí hem inclòs a Marcela Lagarde) o d'un territori tan extens com és l'Àfrica Subsahariana no té excusa possible en un context globalitzat com l'actual, i serà corregit en el futur.

Per acabar, anem a l'inici de tot, a les raons que van impulsar la idea de fer un curs com el CLTPF. Fa deu anys, i encara avui, la teoria feminista en l'àmbit acadèmic està, en general, molt maltractada (sí, maltractada). Sol presentar-se com un apartat puntual dins dels cursos sobre pensament polític o social, fet que en la major part dels casos implica una omisió de les diferents (molt diferents!) perspectives teòriques que acull. En ocasions ni tan sols arriba a tenir un reconeixement com a tal i es dilueix mitjançant la inclusió, aquí i allà, de dues o tres autores teòriques (possiblement nordamericanes) que apareixen de forma extemporània, seguint el patró que tant de servei fa a la causa patriarcal: el d'incloure la dona excepcional —dit d'una altra manera, la dona excepció— en l'altrament consistent i dialècti-

ca història de les idees. És aquest fet, aquesta mentida, el que justifica l'existència del Curs de Lectures. El curs busca reconstruir de primera mà la història, les controvèrsies i els vincles dels pensaments polítics feministes entre ells i amb el seu context. Així pretenem contribuir a situar les idees feministes del present, donant-hi arrels i relacions. Aquest és també —de forma molt modesta— el propòsit de la publicació que teniu a les mans. Una publicació per entretenir-se, identificar xarxes, consistències, genealogies i contraposicions. En definitiva, per fer una mica de safareig gaudint una estona més de la riquesa del pensament feminista. Esperem que us agradi.

Maria de la Fuente i Maria Freixanet
Coordinadores del grup de recerca Ciutats i Persones

QUARANTA
AUTORES CLAU DEL
CURS DE LECTURES
DE TEORIA POLÍTICA
FEMINISTA

ICPS

CELIA AMORÓS

“La innovación de la Ilustración, desde este particular punto de vista, consiste en instituir la racionalidad como expediente iniciático para legitimar la exclusión de las mujeres. Es como si dijeran: las hemos de segregar para constituirnos en seres racionales y constituir el espacio público en el ámbito de la racionalidad. Pero si, en lugar de denunciar esta impostación iniciática del uso de la razón, pasamos a conceder que el sujeto de la razón es masculino, les damos la razón -en el doble sentido- a quienes nos marginan. Es decir, accedemos a su pretensión de que la razón es un monopolio masculino.”

Tiempo de feminismo. Cátedra, 1997. Pàgina 28

València, 1 de gener de 1944 — Filòsofa, professora i assagista espanyola. És especialista en la relació entre feminisme i pensament il·lustrat. Ha realitzat una important tasca d’anàlisi crítica de la tradició filosòfica pel seu biaix androcèntric. Ha esdevingut una de les més rellevants defensores del feminisme de tradició il·lustrada, tot fent una profunda anàlisi crítica dels arguments de les pensadores de la diferència sexual. És fundadora del *Seminario Feminismo e Ilustración* i ha estat directora del Instituto de Investigaciones Feministas de la Universidad Complutense de Madrid. Ha estat la primera dona guardonada amb el Premio Nacional de Ensayo.

Obres principals

- *Hacia una crítica de la razón patriarcal* (1985)
- *El feminismo: senda no transitada de la Ilustración* (1990)
- *Tiempo de feminismo. Sobre feminismo, proyecto ilustrado y posmodernidad* (1997)
- *Teoría feminista. De la ilustración a la globalización* (2005; coordinació amb Ana de Miguel)
- *La gran diferencia y sus pequeñas consecuencias... para las luchas de las mujeres* (2005; Premio Nacional de Ensayo)
- *Vetas de Ilustración. Reflexiones sobre feminismo e Islam* (2009)
- *Salomón no era sabio* (2014)

FINA BIRULÉS

“Parlem d'agent, de *subjecte encarnat* i, en aquesta mesura, el donat —el fet de néixer amb un cos sexual, per exemple, o amb un determinat color de pell— s'imposa, es mostra com a límit, oposa resistència, però, alhora que ens fa semblants a d'altres, és també la condició per inserir-nos al món i començar una història personal, singular. És a dir, el nostre actuar en el món arrossega el seu pes de carn i caldria afegir que, si no volem recaure en l'antiga —i jo diria que actualment estèril— dicotomia entre natura i llibertat, la pregunta per la responsabilitat respecte el que ens ha estat donat necessita ser considerada, assetja i pertorba qualsevol temptativa de pensar l'acció”.

“Entre la innocència i l'acció. Responsabilitat política femenina?”

Debats, núm. 57-58, 1996, pg. 17.

Girona, 23 de març de 1956 — Filòsofa, professora i traductora de la Universitat de Barcelona. Investigadora en els camps de la història i l'acció, la subjectivitat política i la teoria feminista. És una estudianta de les filòsofes del segle XX i en particular és especialista en el pensament de Hannah Arendt. És fundadora del *Seminari Filosofia i Gènere*. És una referència imprescindible en el pensament de la diferència sexual. Ha estat guardonada amb la Creu de Sant Jordi per la seva tasca de traducció, estudi i divulgació de la producció filosòfica femenina, i particularment de l'obra de Hannah Arendt.

Obres principals

- *Filosofía y género* (1992)
- *El género de la memoria* (1995)
- *Una herencia sin testamento: Hannah Arendt* (2007)
- *Entreactes. Entorn del pensament, la política i el feminisme* (2014)

ROSI BRAIDOTTI

“Lo mismo que el reemplazo gradual de la vieja piel, el cambio sólo se obtiene en virtud de una cuidadosa reelaboración; sólo el consumo metabólico de lo antiguo puede engendrar lo nuevo. La diferencia no es el efecto del poder de la voluntad; es el resultado de muchas, interminables, representaciones miméticas. No estoy dispuesta a abandonar el significante la mujer hasta tanto no hayamos analizado los múltiples estratos de significación –por fálicos que puedan ser– de ese término”.

“Sujetos nómades. Paidós, 2001, pg. 203.

Latisana, 28 de setembre de 1954 — Filòsofa nascuda a Itàlia i crescuda a Austràlia. És professora i investigadora a la Universitat d'Utrecht. Braidotti ha realitzat una recerca interdisciplinària en la intersecció entre els estudis de gènere i culturals, i la teoria política i social. Ha estudiat especialment la construcció de la identitat i la subjectivitat en l'època contemporània, i s'ha centrat en la idea de la diferència. És una pensadora fortament influenciada per Gilles Deleuze i Luce Irigaray, i ha actualitzat el pensament postmodern portant-lo a l'era de la informació.

Obres principals

- *Patterns of Dissonance: An Essay on Women in Contemporary French Philosophy* (1991)
- *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory* (1994)
- *Metamorphoses: Towards a Materialist Theory of Becoming* (2002)
- *Transpositions: On Nomadic Ethics* (2006)
- *The Posthuman* (2013)

JUDITH BUTLER

“Cuando tales categorías se ponen en tela de juicio, también se pone en duda la realidad del género: la frontera que separa lo real de lo irreal se desdibuja. Y es en ese momento cuando nos damos cuenta de que lo que consideramos “real”, lo que invocamos como el conocimiento naturalizado del género, es de hecho una realidad que puede cambiar y que es posible replantear, llámese subversiva o llámese de otra forma. Aunque esta idea no constituye ninguna revolución política, no es posible ninguna revolución política sin que se produzca un cambio radical en nuestra propia concepción de lo posible y lo real.”

El género en disputa: El feminismo y la subversión de la identidad.

Paidós, 2007, pg. 29.

Cleveland, 24 de febrer del 1956 — Filòsofa i teòrica del gènere estatounidenca. Molt influenciada per les teories postestructuralistes franceses, va desenvolupar la teoria performativa del gènere amb el seu segon llibre *Gender Trouble* el 1990 i amb la seva feina posterior. Aquesta és la seva contribució més important per advocar que les diferències de gènere no tenen un origen de naturalesa biològica, sinó que són l'efecte de les pràctiques socials. A més de ser molt influent en la teoria feminista, ho ha estat també en la teoria Queer. També ha reflexionat de forma crítica sobre altres dimensions de la identitat, com per exemple la identitat jueva. Les seves darreres obres tenen una important orientació ètica, on la categoria de vulnerabilitat esdevé clau.

Obres principals

- *Performative Acts and Gender Constitution* (1988)
- *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1990)
- *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of Sex* (1993)
- *The Psychic Life of Power: Theories of Subjection* (1997)
- *Excitable Speech: The Politics of the Performative* (1997)
- *Undoing Gender* (2004)
- *Precarious lives* (2004)
- *Frames of war: when is life grievable?* (2009)
- *Senses of the subject* (2015)

KIMBERLÉ WILLIAMS CRENSHAW

“Mi objetivo era ilustrar cómo muchas de las experiencias a las que se enfrentan las mujeres Negras no están delimitadas por los márgenes tradicionales de la discriminación racial o de género, tal como se comprenden actualmente, y que la intersección del racismo y el sexismo en las vidas de las mujeres Negras afectan sus vidas de maneras que no se pueden entender del todo mirando por separado las dimensiones de raza o género. Me baso en estos argumentos y exploro las diversas formas en las que la raza y el género se cruzan y dan lugar a aspectos estructurales y políticos propios de la violencia contra las mujeres de color.”

“Cartografiando los márgenes. Interseccionalidad, políticas identitarias y violencia contra las mujeres de color”. *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*. Editorial Bellaterra, pg. 90.

Canton, 1959 — Jurista i professora nordamericana. Centra els seus estudis en els camps de la teoria crítica de la raça, el feminisme negre, el gènere i els drets civils, tot des d'una òptica jurídica. És reconeguda mundialment per introduir el concepte d'interseccionalitat per explicar com es poden experimentar múltiples opressions degut a l'entrecruament de diverses categories socials. Concretament, analitza la intersecció entre raça, gènere i classe social, i es centra, sobretot però no exclusivament, en les dones negres.

Obres principals

- *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics* (1989)
- *Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence against Women of Color* (1991)
- *Words that Wound: Critical Race Theory, Assaultive Speech and the First Amendment* (1993; amb Mari J. Matsuda et al.)
- *Critical Race Theory* (1995; obra col·lectiva)
- *Twenty Years of Critical Race Theory: Looking Back to Move Forward* (2011)

ANGELA DAVIS

“Las dirigentes del movimiento de mujeres no sospechaban que pudiera haber una relación sistémica entre la esclavitud de las personas negras en el Sur, la explotación económica de los trabajadores del Norte y la opresión social de las mujeres. Durante los primeros años de este movimiento, poco se dijo acerca de las personas trabajadoras blancas, ni siquiera de las mujeres de esta condición. Y, aunque muchas de las mujeres que integraban este movimiento apoyaban la campaña abolicionista, fueron incapaces de integrar su conciencia antiesclavista en su análisis de la opresión femenina.”

Mujeres, raza y clase. Ediciones Akal, 2005, pg. 73.

Birmingham, 26 de gener de 1944 — Professora, escriptora, política i activista afroamericana. Destaca pel seu compromís amb diverses causes com la lluita antiracista, feminista i pels drets de les persones preses. Les seves inquietuds polítiques van portar-la a militar al Partit Pantera Negra i al Partit Comunista dels Estats Units, on es va presentar com a candidata per a la vicepresidència. Va ser empresonada, i en presidi escrigué *Autobiografia*, una de les seves obres més populars. És considerada una clàssica del feminisme negre per la seva contribució sobre la interrelació entre gènere, ètnia i classe social. Va establir un precedent al que posteriorment s’ha entès com interseccionalitat.

Obres principals

- *Angela Davis: An Autobiography* (1974)
- *Women, Race, and Class* (1981)
- *Women, Culture & Politics* (1989)
- *Are Prisons Obsolete?* (2003)
- *Abolition Democracy: Beyond Prisons, Torture and Empire* (2005)

SIMONE DE BEAUVOIR

“Lo que define de forma singular a una mujer es que, siendo como todo ser humano una libertad autónoma, se descubre y se elige en un mundo en el que los hombres le imponen que se asuma como Alteridad; se pretende petrificarla como objeto, condenarla a la inmanencia, ya que su trascendencia será permanentemente trascendida por otra conciencia esencial y soberana. El drama de la mujer es este conflicto entre la reivindicación fundamental de todo sujeto que siempre se afirma como esencial y las exigencias de una situación que la convierte en inesencial.”

El segundo sexo. Cátedra, 2005, pg. 25.

París, 9 de gener de 1908 — París, 14 d'abril de 1986. Filòsofa d'orientació existencialista i escriptora francesa. Va estar fortament compromesa amb els problemes polítics i socials del seu moment, esdevenint un referent ètic. Es considera que va assentar les bases del feminisme a partir dels anys seixanta, especialment en relació a la idea de la construcció social del gènere. El seu clàssic *El segon sexe* aborda com les dones han esdevingut l'Altre. Analitzà des de diferents àmbits del coneixement els condicionants que experimenten les dones, a tots els nivells, per assolir una existència plena i lliure.

Obres principals

- *Le deuxième sexe* (1949)
- *Les mandarins* (1954; Prix Goncourt)
- *Mémoires d'une jeune fille rangée* (1958)
- *Les belles images* (1966)
- *La femme rompue* (1967)
- *La vieillesse* (1970)
- *La Cérémonie des Adieux* (1981)

OLYMPE DE GOUGES

(MARIE GOUZE)

“Mujer, despierta; el rebato de la razón se hace oír en todo el universo; reconoce tus derechos. El potente imperio de la naturaleza ha dejado de estar rodeado de prejuicios, fanatismo, superstición y mentiras. La antorcha de la verdad ha disipado todas las nubes de la necedad y la usurpación. El hombre esclavo ha redoblado sus fuerzas y ha necesitado apelar a las tuyas para romper sus cadenas. Pero una vez en libertad, ha sido injusto con su compañera. ¡Oh, mujeres! ¡Mujeres! ¿Cuándo dejaréis de estar ciegas? ¿Qué ventajas habéis obtenido de la revolución? Un desprecio más marcado, un desdén más visible. [...] Cualesquiera sean los obstáculos que os opongan, podéis superarlos; os basta con desearlo.”

“La declaración de los derechos de la mujer y la ciudadana”. *La Ilustración olvidada. La polémica de los sexos en el siglo XVIII*. Anthropos, 1993, pg. 160.

Montalban, 7 de maig de 1748 — París, 3 de novembre de 1793. Escriptora i política girondina francesa. És considerada una de les primeres veus feministes per lluitar a favor dels drets de les dones en el context de la revolució francesa. Es va posicionar en contra de l'esclavisme i la pena de mort, i a favor del divorci. A més, defensaria la igualtat entre homes i dones, tant a la vida pública com a la privada. Va fundar la *Société populaire de femmes*. L'any 1791 va escriure la *Declaració dels drets de la dona i la ciutadana*, com a resposta a la *Declaració del drets de l'home i el ciutadà*, i, per tant, com a reivindicació de la ciutadania per part de les dones. Va ser guillotínada pels seus posicionaments polítics.

Obres principals

- *L'esclavage des noirs* (1792)
- *Réflexions sur les hommes negres* (1788)
- *Le marché des Noirs* (1790)
- *Déclaration des Droits de la Femme et de la Citoyenne* (1791)

TERESA DE LAURETIS

“Y ahí es donde hay que buscar la especificidad de toda teoría feminista: no en la feminidad como cercanía privilegiada a la naturaleza, al cuerpo, o al inconsciente, en una esencia inherente a las mujeres, pero contra la que presentan ahora una demanda los hombres; no en la tradición femenina entendida simplemente como algo marginal e intacto, fuera de la historia pero que hay que descubrir o redescubrir; tampoco en los resquicios y grietas de la masculinidad, en las fisuras de la identidad masculina o en lo reprimido por el discurso fálico; sino más bien en la actividad política, teórica, autoanalizadora mediante la cual pueden ser rearticuladas las relaciones del sujeto con la realidad social a partir de la experiencia histórica de las mujeres. Mucho, muchísimo, queda por hacer.”

Alicia ya no. Cátedra, 1992, pg. 293.

Bolònia, 29 de novembre de 1938 — Professora italiana (ja jubilada) a la Universitat de Califòrnia. Teòrica feminista especialista en semiòtica, cinema, literatura i psicoanàlisi. És professora emèrita de Història de la Consciència a la Universitat de Califòrnia des de 2008. Editora de la revista *Feminist Studies / Critical Studies*. Va destacar la seva anàlisi de la representació cinematogràfica de les dones. Posteriorment va ser considerada la fundadora de la teoria Queer, tot i que actualment se n’ha apartat per considerar que l’etiqueta “queer” cau en les trampes de la identitat i del mercat. Autora profundament antiessencialista, és la creadora de categories com el “subjecte excèntric” i les “tecnologies del gènere”.

Obres principals

- *Alice Doesn't: Feminism, Semiotics, Cinema* (1984)
- *Technologies of Gender: Essays on Theory, Film, and Fiction* (1987)
- *Differenza e indifferenza sessuale* (1989)
- *The Practice of Love, Lesbian Sexuality and Perverse Desire* (1994)
- *Soggetti Eccentrici* (1999)

CHRISTINE DE PISAN

“Perquè la plaça més forta cauria ràpidament si no fos defensada, i la causa més injusta seria guanyada per contumàcia si es pledejava sense adversari. En la seva ingènua bondat, seguint en això un precepte diví, les dones han sofert pacientment i cortesa els grans insults que se'ls han dirigit per al seu dany i perjudici, tant de paraula com per escrit, apel·lant a Déu en la seva causa. Però ha arribat l'hora de treure aquesta causa justa de les mans del faraó, i per això ens veus aquí a totes tres. Ens hem compadit de tu i venim a anunciar-te la construcció d'una ciutat.”

La ciutat de les dames. Edicions de l'Eixample, 1990, pg. 34.

Venècia, 1364 — Poissy, 1430. Escriptora i humanista italiana afincada a França. Es va educar a la cort francesa i, quan enviudà, va assolir la fita de ser la primera persona dedicada professionalment a l'escriptura en llengua francesa. Es conserven més de cinquanta manuscrits atribuïts a ella, entre els quals el clàssic *La Ciutat de les Dames*, on l'autora s'imagina la que és l'encarregada de la construcció d'una ciutat de dones virtuoses. La defensa de les dones contra la misogínia dominant va ser una de les temàtiques que abordà. De fet se la considera iniciadora del debat poètic que s'anomenaria la Querelle des femmes, en defensa de la virtut i la vàlua d'aquestes contra els escrits misògins d'altres autors, que va durar fins l'arribada de la Revolució Francesa. És considerada la primera teòrica feminista (o profeminista).

Obres principals

- *Epistre au Dieu d'Amour* (1399)
- *Epistres du Debat sur le roman de la Rose* (1401-1403)
- *Le Livre de la Mutation de Fortune* (1403)
- *Le Livre de la Cité des Dames* (1405)
- *Le Ditié de Jeanne d'Arc* (1429)

SHULAMITH FIRESTONE

“Lo que debemos hacer, en cambio, es ampliar el materialismo histórico hasta conseguir que éste abarque al materialismo estrictamente marxista; algo apercido a lo que hizo la física relativista, que no invalidó la física de Newton, sino que trazó un círculo a su alrededor, limitando su aplicación –sólo proporcionalmente– a un radio menor.

La razón estriba en que un diagnóstico económico que llegue hasta la propiedad de los medios de producción e incluso hasta la propiedad de los medios de reproducción no aporta una explicación completa.

Existe un plano de realidad que no deriva directamente de la economía. [...] [Existe una] alternativa todavía inédita: la de intentar desarrollar una interpretación materialista de la historia basada en el sexo mismo.”

La dialéctica del sexo. Kairós, 1976, pg. 15.

Ottawa, 13 de febrer de 1945 — Nova York, 28 d'agost de 2012. Feminista i activista canadenca, afincada als Estats Units. Des de jove va estar fortament implicada amb l'activisme pels drets civils i en els moviments de dones, i va ser fundadora de diversos col·lectius, com el New York Radical Feminists. Gràcies a la seva obra *The dialectic of sex*, és considerada —conjuntament amb Kate Millet— una de les fundadores teòriques del feminisme radical. Aquesta corrent és la que manifesta, per primer cop, que la de les dones és la més bàsica forma d'opressió social (anterior i més fonamental que la de classe o raça), i posa en primer terme la sexualitat i la vida privada com l'origen de l'opressió patriarcal. Firestone, usant una perspectiva materialista, va posar l'accent en el component biològic de la jerarquia entre homes i dones i en el rol de "l'amor" com a mecanisme d'opressió. Va defensar els avenços tecnològics que permetien a les dones portar d'una forma lliure la seva sexualitat i maternitat.

Obres principals

- *Notes from the first year* (1968; col·lectiva)
- *Notes from the second year* (1970; col·lectiva)
- *The dialectic of sex* (1970)
- *Notes from the third year* (1971; col·lectiva)

NANCY FRASER

“Dentro de los movimientos sociales como el feminismo, por ejemplo, las tendencias activistas que buscan en la redistribución el remedio a la dominación masculina están cada vez más disociadas de las que en lugar de ello lo buscan en el reconocimiento de la diferencia de género. Y lo mismo es cierto de sus contrapartes en la academia, donde la teorización social feminista y la teorización cultural feminista mantienen una incómoda coexistencia a distancia. [...] Éstas, sostengo, son falsas antítesis. Mi tesis general es que la justicia hoy en día requiere tanto de redistribución como de reconocimiento. Ninguno resulta suficiente por sí solo. En cuanto adoptamos esta tesis, sin embargo, la cuestión de cómo combinarlos cobra suma importancia.”

Dilemas de la justicia en el siglo XXI. Universitat de les Illes Balears, 2011, pg. 292 i 293.

Baltimore, 20 de maig de 1947 — Filòsofa nordamericana especialista en teoria social i política. És professora a la New School University, a Nova York. Hereva de la teoria crítica i pensadora feminista, el seu treball té un gran pes en el pensament polític contemporani. La major part de la seva obra està orientada a elaborar una teoria de la justícia, i ha establert un diàleg constant sobre aquesta qüestió amb altres filòsofs/es com ara Axel Honneth o Judith Butler. Al mateix temps és una veu influent en el debat públic progressista. Ostenta un bon nombre de reconeixements institucionals, entre ells diversos Honoris Causa per universitats de tot el món. El seu treball amb perspectiva feminista sobre la justícia l’ha portat a proposar-ne primer dues dimensions: la redistribució i el reconeixement, a les que posteriorment ha afegit la representació.

Obres principals

- *Unruly Practices: Power, Discourse, and Gender in Contemporary Social Theory* (1989)
- *Feminist Contentions: A Philosophical Exchange* (1994; amb Seyla Benhabib, Judith Butler i Drucilla Cornell)
- *Justice Interruptus: Critical Reflections on the “Postsocialist” Condition* (1997)
- *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange* (2006; amb Axel Honneth)
- *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World* (2008)
- *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis* (2013)

BETTY FRIEDAN

“El malestar que no tiene nombre que perturba las mentes de tantas mujeres estadounidenses de hoy en día no es una cuestión de pérdida de feminidad ni de demasiados estudios ni de la existencia de violencia doméstica. Es mucho más importante de lo que nadie reconoce. Es la clave de esos otros problemas nuevos y viejos que llevan años torturando a las mujeres y a sus maridos e hijos, y desconcertando a los médicos y a los responsables del mundo educativo. Bien pudiera ser la clave de nuestro futuro como nación y como cultura. No podemos seguir ignorando esa voz que resuena en el interior de las mujeres y que dice: *Quiero algo más que mi marido, mis hijos y mi hogar.*”

La mística de la feminidad. Cátedra, 2009, pg. 69.

Peoria, 4 de febrer de 1921 — Washington D.C., 4 de febrer de 2006. Escriptora, periodista i activista. És considerada l'autora iniciadora del feminisme liberal del anys seixanta. A *La mística de la feminitat*, la seva obra més coneguda, va reflexionar entorn al “malestar que no té nom”, fent referència a la frustració i el descontent que sentien als anys cinquanta i seixanta les dones de classe mitjana als Estats Units, a causa de la pressió social que imposava una idea de la feminitat idealitzada en base al rol de “mare i esposa”. Va ser cofundadora de la *National Organization for Women* (NOW) el 1966, una organització que defensa la igualtat d'oportunitats en diversos àmbits com l'educació, els partits polítics o el mercat laboral.

Obres principals

- *The Feminine Mystique* (1963)
- *The Second Stage* (1981)
- *The Fountain of Age* (1993)
- *Beyond Gender* (1997)
- *Life So Far – A Memoir* (2000)

CAROL GILLIGAN

“Mi objetivo ha sido demostrar la centralidad de los conceptos de responsabilidad y de cuidado en la construcción del ámbito moral realizado por las mujeres para mostrar el estrecho vínculo en el pensamiento de éstas entre concepciones del yo y concepciones de moralidad; y, por último, argumentar la necesidad de una teoría del desarrollo más amplia que debería incluir en lugar de excluir el desarrollo de la diferencia existente en la voz femenina.”

“Con otra voz. Concepciones femeninas del yo y de la moralidad”. A López de la Vieja i Barrioso, *Bioética y Feminismo*, Universidad de Salamanca, 2006, pg. 54.

Nova York, 28 de novembre de 1936 — Psicòloga clínica nordamericana, especialista en psicologia evolutiva i psicologia social. Va ser la primera professora d'estudis de gènere a la Universitat de Harvard i és, actualment, professora a la New York University. Co-neguda per ser la creadora, a partir de l'anàlisi clínica, del concepte “ètica de la cura” o “de la responsabilitat”. Aquesta perspectiva es contraposa i al mateix temps complementa “l'ètica de la justícia”, que, segons l'autora, quan és considerada per si sola conté un biaix androcèntric en la interpretació del desenvolupament moral. Aquest biaix s'estén a la concepció del que és una societat ètica i justa, i ha estat entomat per múltiples estudioses i activistes.

Obres principals

- *In a different voice: Psychological theory and women's development* (1982)
- *Mapping the Moral Domain* (1988; col·lectiva)
- *Making Connections* (1990; col·lectiva)
- *Women, Girls, and Psychotherapy: Reframing Resistance* (1991; col·lectiva)
- *Meeting at the Crossroads: Women's Psychology and Girls' Development* (1992)
- *Between Voice and Silence: Women and Girls, Race and Relationships* (1995)
- *The Deepening Darkness: Patriarchy, Resistance and Democracy's Future* (2009; amb David AJ Richards)
- *Joining the Resistance* (2011)

EMMA GOLDMAN

“El desarrollo de la mujer, su libertad, su independencia, deben provenir de ella misma. Primero, a través de su reafirmación como persona y no como objeto sexual. Segundo, mediante el rechazo de cualquier derecho que se pretenda imponer sobre su cuerpo; rechazando el tener hijos a no ser que los desee; rechazando ser una sierva de Dios, del Estado, de la Sociedad, del marido, de la familia, etc, haciendo su vida más simple, aunque profunda y rica. Esto es, tratando de aprender el significado y el sentido de la vida en todas sus complejidades, liberándose del temor de la opinión pública y la condena pública. Sólo eso, y no el voto, hará libre a la mujer, convirtiéndola en una fuerza hasta ahora desconocida en el mundo, una fuerza para el verdadero amor, la paz, la armonía; una fuerza como el fuego divino, creadora de vida; generadora de un hombre y una mujer libre.”

“Sufragio femenino”. A *La palabra como arma*. Libros de Anarres, 2010, pg. 128.

Kaunas, 27 de juny de 1869 — Toronto, 14 de maig de 1940. Activista i escriptora anarquista d'origen lituà. Va destacar pel seu compromís polític amb les idees llibertàries que anaven lligades amb l'antimilitarisme i amb l'oposició a les institucions que oprimien a les dones —com el matrimoni— així com les normes socials que implicaven —com l'obligatorietat de tenir descendència. Va lluitar a favor de l'avortament i l'anticoncepció i va escriure en defensa de l'amor *lliure*. D'aquesta manera, estava lluny de la idea d'emancipació que sostenia el sufragisme, el moviment feminista hegemònic a l'època. Va escriure sobre la seva decepció vers el règim comunista de la URSS i es va implicar a favor del bàndol republicà a la Guerra Civil espanyola. Va editar la revista *Llibertaria Mother Earth* (1906) i va ser empresonada en diverses ocasions per la defensa dels seus ideals.

Obres principals

- *Anarchism and Other Essays* (1910)
- *The Social Significance of the Modern Drama* (1914)
- *My Disillusionment in Russia* (1923)
- *My Further Disillusionment in Russia* (1924)
- *Living my life* (1931)

DONNA HARAWAY

“No es sólo que la ciencia y la tecnología son medios posibles para una gran satisfacción humana, así como una matriz de complejas dominaciones, sino que de la imaginaria del cyborg puede surgir una salida del laberinto de dualismos en el que hemos explicado nuestros cuerpos y nuestras herramientas a nosotras mismas. No se trata del sueño de un lenguaje común, sino de una poderosa e infiel heteroglosia. Es una imaginación de un hablar feminista en lenguas que llenen de miedo a los circuitos de los supersalvadores de nueva derecha. Significa al mismo tiempo construir y destruir máquinas, identidades, categorías, relaciones, historias del espacio. A pesar de que los dos bailan juntos el baile en espiral, prefiero ser un cyborg que una diosa.”

Ciencia, ciborgs y mujeres. La reinención de la naturaleza. Cátedra, 1991, pg. 311.

Denver, 6 de setembre de 1944 — Filòsofa, primatòloga i professora dels Estats Units. Ha tingut una gran influència en el moviment feminista de la tercera onada, sent pionera en la teorització sobre les relacions i les identitats que es creen entre els subjectes, els organismes i la tecnologia vinculades amb el feminisme. Utilitza el *ciborg* com a figura capaç de superar l'essencialisme i el binarisme presents al pensament modern, i com una eina políticament transformadora. La seva aportació sobre el “coneixement situat” ha permès fer una crítica a la suposada objectivitat científica, ja que entén que qualsevol coneixement parteix d'una subjectivitat concreta.

Obres principals

- *Crystals, Fabrics and Fields: Metaphors of Organicism in Twentieth-Century Developmental Biology* (1976 i 2004)
- *A Cyborg Manifesto: Science, Technology and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century* (1985)
- *Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective* (1988)
- *Primate Visions: Gender, Race and Nature in the World of Modern Science* (1989)
- *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature* (1991)
- *Modest_Witness@Second_Millennium.FemaleMan@Meets_Oncomouse™* (1997)
- *When Species Meet* (2008)

HEIDI HARTMANN

“Como socialistas feministas, debemos organizar una práctica que dirija la lucha contra el patriarcado y la lucha contra el capitalismo. Debemos insistir en que la sociedad que queremos crear es una sociedad en la que el reconocimiento de la interdependencia sea liberación y no temor, en la que la educación sea una práctica universal y no una práctica opresiva, y en la que la mujer no siga soportando tanto las falsas como las concretas libertades del hombres.”

Un matrimonio mal avenido: hacia una unión más progresiva entre marxismo y feminismo. Papers de la fundació, 1996, pg. 26-27.

Nova Jersey, 14 d'agost de 1945 — Economista i professora nordamericana. És la presidenta i fundadora del *Institute for Women Policy Research*. Actualment és editora de la revista *Women, Politics & Policy*. Va ser guardonada amb el *MacArthur Fellowship Award* pel seu treball sobre economia i gènere, i és una important veu pública en el debat sobre gènere, ocupació i polítiques socials i econòmiques. És vicepresidenta del *National Council of Women's Organizations*. A nivell teòric ha sigut transcendent, entre d'altres qüestions, per investigar sobre polítiques socials vinculades al treball que realitzen les dones, tant al mercat laboral com a l'àmbit domèstic. També per mostrar les dificultats per fer confluïr el marxisme i el feminisme, referint-se a la unió d'aquestes dues corrents com un matrimoni infeliç.

Obres principals

- *Capitalism and women's work in the home, 1900-1930* (1974)
- *Capitalism, patriarchy and job segregation by sex* (1976)
- *The unhappy marriage of Marxism and feminism: towards a more progressive union* (1981)
- *The family as the locus of gender, class and political struggle: the example of housework* (1981)
- *Equal Pay for Working Families* (1999)
- *Still a Man's Labor Market: The Long-Term Earnings Gap* (2004)
- *Women, Work and Poverty* (2005)

LUCE IRIGARAY

“No se trata de elaborar una nueva teoría en la cual la mujer sería el sujeto o el objeto, sino de refrenar la maquinaria teórica misma, de suspender su pretensión de producir una verdad y un sentido demasiado unívocos. Lo que supone que las mujeres no pretenden simplemente ser las iguales de los hombres en el saber. Que no pretenden rivalizar con ellos construyendo una lógica de lo femenino que tomaría todavía como modelo la onto-teo-lógica, sino que ellas tratan más bien de desprender esta cuestión de la economía del logos. Que no la plantean, entonces, bajo la forma: “la mujer, ¿qué es?”

El sexo que no es uno. Poder del discurso, Saltés, 1982, pg. 75.

Blaton, 3 de maig de 1930 — Lingüista, psicoanalista i filòsofa belga, que ha desenvolupat bona part de la seva activitat intel·lectual a França. Analitzà críticament la psicoanàlisi lacaniana. La seva obra es centra en l'estudi de la subjectivitat femenina utilitzant una aproximació psicoanalítica i el rol clau del llenguatge en l'establiment de l'ordre simbòlic del pare. L'autora sosté que l'ordre social és un ordre simbòlic marcat pel poder dels homes i on les dones són l'altre, i suggereix estratègies per sortir-ne, des del llenguatge mateix. Irigaray és una figura clau del feminisme francès i una referència clàssica del pensament de la diferència sexual.

Obres principals

- *Speculum de l'autre femme* (1974)
- *Ce sexe qui n'en est pas un* (1977)
- *Éthique de la différence sexuelle* (1984)
- *Être Deux* (1997)
- *Entre Orient et Occident* (1999)

ALEXANDRA KOLLONTAI

(АЛЕКСАНДРА МИХАЙЛОВНА КОЛЛОНТАЙ)

“Es de cajón que la aspiración de las mujeres a la igualdad de derechos no puede verse plenamente satisfecha mediante la lucha por la emancipación política, la obtención de un doctorado u otros grados científicos, o un salario igual para un trabajo igual. Para llegar a ser verdaderamente libre, la mujer debe desprenderse de las cadenas que le arroja encima la forma actual, trasnochada y opresiva, de la familia. Para la mujer, la solución del problema familiar no es menos importante que la conquista de la igualdad política y el establecimiento de su plena independencia económica.”

Marxismo y revolución sexual. Castellote editor, 1976, pg. 11.

Sant Petersburg, 31 de març de 1872 — Moscou, 9 de març de 1952. Política, activista i teòrica d'orientació marxista. Va afiliar-se al Partit Obrer Socialdemòcrata Rus i va crear el primer Cercle d'Obreres. Després d'exiliar-se, tornaria a Rússia per formar part del primer govern de Lenin, des d'on va promoure l'assoliment d'alguns drets civils i socials de les dones. Posteriorment s'allunyaria de les posicions oficials boltxevics i seria apartada mitjançant el seu nomenament com a embaixadora de la URSS a diversos països. Ha estat reconeguda per tractar de conjuguar el feminisme amb el marxisme (defensant que a més d'un Home Lliure, la revolució havia de crear una Dona Lliure) i per introduir, en el marc de l'ideari comunista, temes rellevants que encara continuen presents, com l'amor lliure, la legalització de l'avortament, i la socialització del treball domèstic i de cures, entre d'altres.

Obres principals

- *Социальные основы женского вопроса* (Bases socials de la problemàtica de la dona) (1909)
- *Рабочая оппозиция* (Oposició Obrera) (1921)
- *Положение женщины в эволюции хозяйства* (La posició de les dones a l'evolució de l'economia) (1922)
- *Новая мораль и рабочий класс* (Nova moral i classe obrera) (1918)
- *Autobiographie einer sexuell emanzipierten Kommunistin* (1926)

MARCELA LAGARDE

“Nuestras autoras definen feminicidio como crimen de odio contra las mujeres, como el conjunto de formas de violencia que, en ocasiones, concluyen en asesinatos e incluso en suicidios de mujeres. Identifico algo más para que crímenes de este tipo se extiendan en el tiempo: es la inexistencia del Estado de derecho, bajo el cual se reproducen la violencia sin límite y los asesinatos sin castigo: la impunidad. Por eso, para diferenciar los términos, preferí la voz feminicidio para denominar así el conjunto de delitos de lesa humanidad que contienen los crímenes, los secuestros y las desapariciones de niñas y mujeres en un cuadro de colapso institucional.”

Feminicidio, justicia y derecho. Comisión Especial para Conocer y Dar Seguimiento a las Investigaciones Relacionadas con los Feminicidios en la República Mexicana y a la procuración de Justicia Vinculada, 2007, pg. 155.

Ciutat de Mèxic, 30 de desembre de 1948 —

Antropòloga, professora, activista i parlamentària mexicana. Aquesta experta en violència masclista es va involucrar, com a antropòloga feminista, en la recerca dels assassinats de dones i nenes de Ciudad Juárez que van durar dècades, arribant a conceptualitzar una categoria clau a nivell tant teòric com jurídic: el *feminicidi*. Va implementar aquest concepte elaborant una metodologia de diagnòstic i una quantificació del seu abast a Mèxic. Com a parlamentària (independent pel PRD) va presidir la comissió especial sobre aquesta qüestió i va promoure la Llei d'accés de les dones a una vida lliure de violència. Fundà la Red de Investigadoras por la Vida y Libertad de las Mujeres. També ha teoritzat sobre un altre concepte clau per al feminisme d'avui: *la sororitat*.

Obres principals

- *Los cautiverios de las mujeres: madresposas, monjas, putas, presas y locas* (1990)
- *Género y feminismo. Desarrollo Humano y democracia* (1996)
- *Claves feministas para el poderío y la autonomía de las mujeres* (1998)
- *Una mirada feminista en el umbral del milenio* (1999)
- *Claves feministas para mis socias de la vida* (2005)
- *El feminismo en mi vida. Hitos, claves y topías* (2013)

CARLA LONZI

“La diferencia de la mujer consiste en haber estado ausente de la historia durante miles de años. Aprovechémonos de esta diferencia: una vez lograda la inserción de la mujeres, ¿quién puede decir cuántos milenios transcurrirán para sacudir este nuevo yugo? No podemos ceder a otros la tarea de derrocar el orden de la estructura patriarcal. La igualdad es todo lo que se les ofrece a los colonizados en el terreno de las leyes y los derechos. Es lo que se les impone en el terreno cultural. Es el principio sobre cuya base el colono continúa condicionando al colonizado.”

Escupamos sobre Hegel y otros escritos sobre liberación femenina.

La Pléyade, 1978, pg. 24.

Florència, 6 de març de 1931— Milà, 2 d'agost 1982.

Crítica d'art, poeta, activista i pensadora italiana. Va crear, amb altres, el grup de dones *Rivolta femminile*. Lonzi criticà la idea d'emancipació com a horitzó per al feminsime i reivindicà la recuperació de l'experiència de les dones (usant també, provinent de l'àmbit artístic, la categoria d'*autenticitat*) i el reconeixement de les aportacions que aquestes han fet a la història i el pensament. Aquesta activitat és una estratègia per a qüestionar la cultura hegemònica i els seus supòsits androcèntrics. Destaca pel fet d'haver fet una important anàlisi i reflexió sobre el caràcter polític de la pràctica de l'autoconsciència feminista que ella mateixa exercí. És una referència clau en el pensament de la diferència sexual.

Obres principals

- *Sputiamo su Hegel* (1970)
- *La donna clitoridea e la donna vaginale e altri scritti* (1971)
- *Taci, anzi parla. Diario di una femminista* (1978)
- *Scacco ragionato: poesie dal '58 al '63* (1985)
- *Armande sono io!* (1992)

CATHARINE A. MACKINNON

“La desigualdad por razón de sexo define y sitúa a las mujeres como mujeres. Si los sexos fueran iguales, las mujeres no estarían sometidas sexualmente. Si la fuerza en el sexo fuera excepcional, el consentimiento al sexo sería real y común, y se creería a las mujeres sexualmente violadas. Si los sexos fueran iguales, las mujeres no estarían económicamente sometidas, no se cultivarían su desesperación y su marginalidad, no se explotaría sexual ni económicamente su dependencia forzada. Las mujeres tendrían expresión, intimidad, autoridad, respeto y más recursos de los que tienen ahora.”

Hacia una teoría feminista del Estado. Cátedra, 1995, pg. 392.

Minneapolis, 7 d'octubre de 1946 — Jurista, profesora, activista i escriptora nordamericana. És considerada una de les teòriques polítiques més destacades del feminisme radical. Juntament amb Andrea Dworkin, va encapçalar la lluita contra la pornografia i ha destacat per la seva oposició a la prostitució. Com a jurista va aconseguir que la Cort Suprema acceptés el seu argument sobre assetjament sexual com a discriminació sexual, sent pionera en aquest àmbit. També, representant a dones de Bòsnia i Croàcia sobrevivents al genocidi Serbi, va aconseguir que es reconegué per primer cop la violació com a acte de genocidi. Ha sigut Assessora Especial del Fiscal de Gènere de la Cort Penal Internacional de La Haya. L'any 2014 va rebre el premi *Lifetime Achievement Award*.

Obres principals

- *Sexual Harassment of Working Women* (1979)
- *Feminism Unmodified* (1987)
- *Toward a Feminist Theory of the State* (1989)
- *Women's Lives, Men's Laws* (2005)
- *Are Women Human?* (2006)

FÀTIMA MERNISSI

“El món, va dir la Iasmina, no posava cap esment per ser just amb les dones. Les normes es feien de manera que sempre les privaven d'alguna cosa. Per exemple, deia, tant els homes com les dones treballaven des de l'alba fins ben entrada la nit, però els homes feien diners, i les dones, no. Aquesta era una de les normes invisibles. I quan una dona treballava amb duresa i no feia diners, estava tancada en un harem, encara que no en pogués veure les parets.”

Somnis de l'Harem. Columna, 1999, pg. 63.

Fes, 1940 — Rabat, 30 de novembre de 2015. Sociòloga i escriptora marroquina. Es va llicenciar en ciències polítiques i més endavant es va especialitzar en sociologia. És una reconeguda defensora dels drets de les dones tant en el món àrab com a nivell internacional. Va fundar el col·lectiu *Femmes, familles, enfants*. També fou experta en estudis i interpretació del Corà. Afirmava que la interpretació hegemònica del Corà estava esbiaixada per tal de subjugar a les dones amb arguments religiosos, i es va comprometre en canviar la imatge de la dona en el context musulmà, éssent també crítica amb la visió occidental de les dones musulmanes. Va obtenir el Premi Príncep d'Astúries de les Lletres per la seva trajectòria.

Obres principals

- *Le harem politique: le Prophète et les femmes* (1987)
- *Sultanes oubliées, Femmes chefs d'Etat en Islam* (1990)
- *La Peur-Modernité* (1992)
- *Dreams of a Trespass, Tales of a Harem Girlhood* (1994)
- *Scheherazade Goes West* (2001)
- *Le Harem et l'Occident* (2001)
- *Les Sindbads marocains: voyage dans le Maroc civique* (2004)

KATE MILLET

“Aún cuando hoy día resulte casi imperceptible, el dominio sexual es, tal vez, la ideología que más profundamente arraigada se halla en nuestra cultura, por cristalizar en ella el concepto más elemental de poder. Ello se debe al carácter patriarcal de nuestra sociedad y de todas las civilizaciones históricas. Recordemos que el ejército, la industria, la tecnología, la universidad, la ciencia, la política y las finanzas –en una palabra, todas las vías del poder, incluida la fuerza coercitiva de la policía– se hallan enteramente en manos masculinas. Y como la esencia de la política radica en el poder, es infalible el impacto de semejante privilegio. Por otro parte, la autoridad que todavía se atribuye a Dios y a sus ministros, así como los valores, la ética, la filosofía y el arte de nuestra cultura [...] son también de fabricación masculina.”

Política sexual. Aguilar Editor, 1975, pg. 34.

Saint Paul, 14 de setembre de 1934 —

Teòrica, escultora, fotògrafa i professora nordamericana. Ha sigut una de les impulsores i principals teòriques del feminisme radical. La seva obra més coneguda, *Política Sexual*, va esdevenir, amb *La Dialèctica Sexual* de Shulamith Firestone, l'obra de referència d'aquest corrent. Com a activista, un cop abandonada la *National Organization of Women* (fundada per Friedan), va militar a la *New York Radical Women*. Va teoritzar al voltant del caràcter polític del sexe i la sexualitat, introduint la idea que l'àmbit privat no es troba exempt de les relacions de poder. Va reflexionar sobre el *patriarcat* com un sistema de dominació sexual dels homes vers les dones, no només en les esferes econòmiques, sinó també en la cultural i psicològica.

Obres principals

- *Sexual Politics* (1970)
- *Sita* (1977)
- *The Loony-Bin Trip* (1990)

JULIET MITCHELL

“El interés del feminismo por el psicoanálisis surge en parte del hecho que demuestra lo difícil que resulta la consecución de una feminidad psíquica. Para Freud y para Lacan la feminidad es algo intrínsecamente repudiado por ambos sexos, y por tanto resulta algo indudablemente problemático de asumir para la mujer. Con esto no quiero decir que sea más duro para las mujeres ser mujer que lo es para el hombre ser hombre.

La feminidad en cualquiera de los dos sexos es lo que el ser humano rechaza. La feminidad se asocia, no ya con la pasividad en general, sino con el hecho de tener necesariamente un fin pasivo.”

Entrevista con Juliet Mitchell, *New Left Review* núm. 170, pg. 339.

Christchurch, 4 d'octubre de 1940 — Psicoanalista i feminista socialista neozelandesa afincada al Regne Unit. És professora de psicoanàlisi a la Universitat de Cambridge i fundadora del centre d'estudis de gènere d'aquesta universitat. Va ser membre del comitè editorial de la *New Left Review*. Als anys setanta va ser una de les primeres autores que va apostar per encaixar en una teoria dual el feminisme i el marxisme, atribuint al patriarcat la regulació de les relacions personals i el terreny psicològic, mentre el capitalisme regulava les relacions de producció. Actualment les seves obres giren entorn la psicoanàlisi i l'opressió de les dones.

Obres principals

- *Woman's estate* (1971)
- *Psychoanalysis and Feminism* (1974)
- *Women, the longest revolution* (1984)
- *Who's afraid of feminism* (1977; amb Aan Oakley)
- *Mad men and Medusas: reclaiming hysteria* (2000)
- *Siblings: sex and violence* (2003)

CHANDRA TALPADE MOHANTY

“Un análisis de la “diferencia sexual” en forma de una noción monolítica, singular y transcultural del patriarcado o la dominación masculina no puede sino llevarnos a la construcción de una noción igualmente reduccionista y homogénea de lo que yo llamo “la diferencia del tercer mundo” —ese concepto estable, antihistórico, que aparentemente oprime a la mayor parte, si no es que a todas las mujeres de estos países. Y es en la producción de esta “diferencia del tercer mundo” que los feminismos occidentales se apropian y “colonizan” la complejidad constitutiva que caracteriza la vida de las mujeres de estos países.”

“Bajo los ojos de occidente” a *Descolonizando el Feminismo: Teorías y Prácticas desde los Márgenes*. Cátedra, 2008, pg. 158.

Mumbai, 1955 — Sociòloga i teòrica índia d'orientació postcolonial. Les seves obres es focalitzen en la teoria transnacional feminista, estudis culturals i anti-racisme. Va esdevenir internacionalment coneguda per la seva publicació *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*. És crítica amb el projecte feminista d'Occident per la seva construcció de la categoria “dona del tercer món”, argumentant que aquestes feministes passen per alt les diferències entre dones del Sud Global. Així doncs, sosté que és necessari descolonitzar el discurs feminista i construir a partir d'aquí una solidaritat internacional.

Obres principals

- *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses* (1984)
- *Third World Women and the Politics of Feminism* (1991; col•lectiva)
- *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, Democratic Futures* (1997; col•lectiva)
- *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity* (2003)

LUCRETIA MOTT I ELIZABETH CADY STANTON

“La historia de la humanidad es una historia de daños y usurpaciones reiteradas por parte del hombre hacia la mujer, teniendo como objetivo directo el establecimiento de una tiranía absoluta sobre ella. Para probar esto, expongamos los hechos a un mundo imparcial.

-El hombre nunca ha permitido a la mujer ejercer su derecho inalienable al voto.

-La ha obligado a someterse a leyes en cuya creación no ha tenido voz alguna.

-Le ha negado derechos que se conceden a los hombres más ignorantes y degradados, tanto nativos como extranjeros.

-Habiéndola privado de su primer derecho como ciudadano, el derecho al voto, y habiéndola dejado así sin representación legislativa alguna, la ha convertido en objeto de opresión en todos los frentes.

La Declaración de la Independencia, la Declaración de Seneca Falls (texto bilingüe),
Universidad de León, 1993. Pàgina 71

**Cady Stanton: Johnstown, 12 de novembre de 1815
— Nova York, 26 d'octubre de 1902**

Mott: Nantucket, 3 de gener de 1793 — Philadelphia, 11 de novembre de 1880

Activistes estatunidencs pels drets de les dones i per l'abolició de l'esclavitud. Cady Stanton, escriptora i oradora brillant, va ser cofundadora i editora amb Susan B. Anthony del diari sufragista *Revolution*. Mott, també una oradora carismàtica, era predicadora quàquera. Estava compromesa amb la reforma religiosa i l'ideari pacifista, i va ser vicepresidenta de la *Universal Peace Union*. Ambdues es van conèixer a la *World's Anti-Slavery Convention* celebrada l'any 1840 a Londres. Juntes van promoure i organitzar la Convenció de Seneca Falls, de la qual va sorgir la Declaració de Sentiments de Seneca Falls, considerat el primer manifest col·lectiu feminista, així com la *National Woman Suffrage Association*.

Obres principals

- *Declaració de sentiments Seneca Falls*

MARTHA CRAVEN NUSSBAUM

“Los programas que tienen por meta la elevación del bienestar general o promedio no mejoran la situación de los que están en peores condiciones, a no ser que tales programas se dirijan directamente a operar para mejorar la calidad de vida de esa gente. Si combinamos esta observación con la idea, compartida de alguna manera por todas las feministas, de que cada persona es valiosa y merecedora de respeto como un fin en sí, hemos de concluir que no deberíamos mirar solamente a la totalidad o al promedio, sino al funcionamiento de todas y cada una de las personas.”

Las mujeres y el desarrollo humano. Herder, 2002, pg. 94.

Nova York, 6 de maig de 1947 — Filòsofa nordamericana amb particular interès en la filosofia clàssica, la filosofia política i l'ètica. El seu treball es pot emmarcar dintre del feminisme liberal, tot i que conté una important orientació aristotèlica. És, juntament amb Amartya Sen, una de les pioneres en la creació de l'enfocament de la teoria de les capacitats. Molt orientada cap a la teoria en l'àmbit del desenvolupament i els principis transnacionals, tracta la qüestió del benestar i la justícia, cercant un conjunt de capacitats bàsiques defensables com a principis polítics a escala global. Ha obtingut el premi Príncep d'Astúries de les Humanitats per la seva trajectòria.

Obres principals

- *The Quality of Life* (1993; amb Amartya Sen)
- *Sex and Social Justice* (1998)
- *Women and Human Development* (2000)
- *Upheavals of Thought: The Intelligence of Emotions* (2001)
- *Creating Capabilities. The human development approach* (2010)
- *From Disgust to Humanity: Sexual Orientation and Constitutional Law* (2010)

SUSAN MOLLER OKIN

“Se pueden establecer generalizaciones acerca de muchos aspectos de la desigualdad entre los sexos siempre y cuando seamos cuidadosas y desarrollemos nuestros juicios a la luz de evidencias empíricas. Las teorías surgidas en contextos occidentales pueden aplicarse claramente, al menos en gran parte, a las mujeres que se desenvuelven en contextos culturales muy diferentes. En todos los lugares, en todas las clases, en todas las razas y en todas las culturas encontramos similitudes en los rasgos característicos de esas desigualdades, así como en lo relativo a sus causas y sus efectos, aunque a menudo su magnitud o su gravedad difieran.”

“Desigualdad de género y diferencias culturales”, a *Perspectivas feministas en teoría política*. Paidós, 1996, pg. 203.

Auckland, 19 de juliol de 1946 — Lincoln, 3 de març de 2004. Filòsofa política i professora neozelandesa afincada als Estats Units, d'orientació liberal. Va realitzar una tasca de referència en fer una anàlisi de gènere d'alguns dels teòrics més rellevants de la justícia i de la teoria política occidental en el seu conjunt. La seva investigació va abordar temes com la posició de les dones a les democràcies occidentals, la noció de justícia dins de l'àmbit familiar, i la dicotomia públic/privat, així com l'anàlisi de les diferències culturals, el desenvolupament i la tensió entre el multiculturalisme i el feminisme, entre altres temàtiques. Va tenir nombrosos reconeixements, com és el cas del Premi Victoria Schuck que li va atorgar l'Associació Americana de Ciència Política per la seva obra *Justícia, Gènere i Família*.

Obres principals

- *Women in Western Political Thought* (1979)
- *Justice, Gender and the Family* (1989)
- *Is Multiculturalism Bad for Women?* (1999)

EMILIA PARDO BAZÁN

“Es un error grave, y de los más perjudiciales, inculcar a la mujer que su misión única es la de esposa y madre; equivale a decirle que por sí no puede ser nada, y aniquilar en ella su yo moral e intelectual, preparándola con absurdos deprimentes a la gran lucha de la vida, lucha que no suprimen, antes la hacen más terrible los mismos que la privan de fuerzas para sostenerla: cualquiera habrá notado que los que menos consideran a las mujeres son los que más se oponen a que se las ponga en condiciones de ser personas, y es natural.”

La educación de la mujer. Cervantes virtual.

La Coruña, 16 de setembre de 1851 — Madrid, 12 de maig de 1921. Escriptora, periodista i crítica. Va publicar novel·les, contes, obres teatrals i llibres de viatge; alguns escrits destaquen per la proximitat a la corrent naturalista i pel seu caràcter social i modernitzador. És considerada una referent en la defensa de les dones, sent una de les seves grans preocupacions el seu accés a l'educació i l'accés al món professional. Va ser fundadora i directora de la revista *Nuevo Teatro Crítico* i de la col·lecció *Biblioteca de la Mujer*, des d'on va publicar a Espanya obres feministes d'autors com Stuart Mill o August Bebel. A més, va ser la primera dona en rebre una càtedra de Literatura a la Universitat Central de Madrid.

Obres principals

- *La tribuna* (1883)
- *La dama joven y otros cuentos* (1885)
- *Los pazos de Ulloa* (1886)
- *La madre naturaleza* (1888)
- *Insolación* (1888)
- *La mujer española* (1890)

CAROLE PATEMAN

“La esfera privada es parte de la sociedad civil pero está separada de la esfera “civil”.

La antinomia privado/público es otra expresión de natural/civil y de mujeres/varones. La esfera (natural) privada y de las mujeres y la esfera (civil) pública y masculina se oponen pero adquieren su significado una de la otra, y el significado de la libertad civil de la vida pública se pone de relieve cuando se lo contrapone a la sujeción natural que caracteriza el reino privado.”

El contrato sexual. Anthropos, 1995, pg. 22.

Maresfield, 11 de desembre de 1940 — Politòloga i filòsofa britànica afincada als Estats Units. Pensadora feminista experta en teoria democràtica. És l'autora d'una obra clàssica per al feminisme, *El contracte sexual*, on fa una crítica a la teoria del contracte social, al liberalisme i a la divisió patriarcal de l'àmbit públic i privat com a generador de desigualtats i subordinació entre homes i dones, tot sostenint que previ al contracte social hi ha un contracte sexual, que fonamenta el capitalisme contemporani. La seva reflexió sobre el concepte de ciutadania l'ha portat en els darrers anys a teoritzar sobre la qüestió de la renda bàsica de ciutadania. És membre de l'Acadèmia Britànica.

Obres principals

- *Participation and Democratic Theory* (1970)
- *The Problem of Political Obligation: A Critical Analysis of Liberal Theory* (1979)
- *The Sexual Contract* (1988)
- *The Disorder of Women: democracy, feminism and political theory* (1989)
- *Feminist Interpretations and Political Theory* (1991; col·lectiu)
- *Contract And Domination* (2007; amb Charles W. Mills)
- *Basic Income Worldwide. Horizons Of Reform* (2012; amb Matthew C. Murray)

ANNE PHILLIPS

“Hay una asimetría inevitable en el argumento. Podemos decir, con cierta seguridad, que los cuerpos decisorios de los que están excluidas las mujeres (sea deliberadamente o por los mecanismos ocultos de la división sexual del trabajo) no se puede confiar en que aborden toda la gama de los intereses humanos. No podemos decir, con esa seguridad, que la inclusión de mujeres garantice luego su representación. Cambiar el género o la composición étnica de las asambleas elegidas es principalmente una condición habilitante. Es, en cierto modo, un disparo en la oscuridad.”

“La política de la presencia: la reforma de la representación política”, a *Ciudadanía, Justicia social, identidad y participación*. Siglo XXI, 1999, pg. 255.

2 de juny de 1950 — Teòrica política anglesa, és professora a la London School of Economics. Si bé va iniciar la seva proposta teòrica reflexionant sobre l'encaix entre el pensament d'arrel marxista i el feminista, avui està centrada en una anàlisi de les democràcies liberals des d'una perspectiva de gènere, i la proposta d'opcions aplicables a favor de la qualitat democràtica en el terreny de la representació. És considerada una de les màximes especialistes en qüestions clau de la teoria política com l'encaix entre deliberació i representació política, i el rol del multiculturalisme i el gènere a les democràcies liberals.

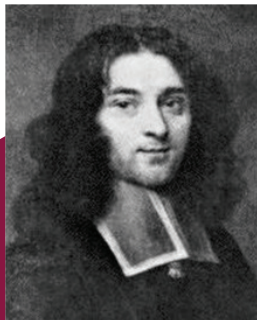
Obres principals

- *Engendering Democracy* (1991)
- *Democracy and Difference* (1993)
- *The politics of presence* (1995)
- *Which Equalities Matter?* (1999)
- *Multiculturalism without culture* (2007)
- *Gender and Culture* (2010)

FRANÇOIS POULAIN DE LA BARRE

“Por un lado, la aseveración sobre la inferioridad de las mujeres, fundada en un prejuicio y en una tradición popular, es falsa. Por otra parte, encontraremos que ambos sexos son iguales, es decir, que las mujeres son tan dignas, tan perfectas y tan capaces como los hombres. Esto sólo puede establecerse refutando tanto al vulgo como a casi todos los sabios. Puesto que las creencias vulgares no tienen más sustento que la costumbre y las apariencias superfluas, la mejor manera de combatir el prejuicio consiste en comprender la manera en que las mujeres han sido sometidas y excluidas de las ciencias y de los cargos. Para poder reconocer que ellas poseen características que las hacen iguales a los hombres, hay que examinar las principales condiciones y situaciones de su vida”

La igualdad de los sexos. Discurso físico y moral en el que se destaca la importancia de deshacerse de los prejuicios. UNAM, 2007, pg. 14.

1647, París — 1723, Ginebra. Va ser un filòsof francès, d'orientació cartesiana. D'origen burgès, va estudiar teologia i va ser sacerdot catòlic. Però el seu pensament crític amb l'autoritat el va portar a abandonar el catolicisme en favor del calvinisme. De la Barre aplicà al terreny social la crítica cartesiana racionalista, en particular a la idea estesa de la inferioritat de les dones. Així, és considerat el primer autor que, des d'un punt de vista epistemològic, critica la idea de la inferioritat femenina i defensa la igualtat. És a dir, ho fa practicant un mètode de coneixement sustentat en la raó i qüestionant el prejudici com a font de les idees més acceptades com a certes a l'època. Així, pot ser considerat el primer autor de la teoria política feminista, si es considera aquesta com originada en el marc del projecte racionalista il·lustrat.

Obres principals

- *De l'égalité des deux sexes, discours physique et moral où l'on voit l'importance de se défaire des préjugés* (1673)
- *De l'éducation des dames pour la conduite de l'esprit dans les sciences et dans les mœurs* (1674)
- *De l'excellence des hommes contre l'égalité des sexes* (1675)

GAYLE RUBIN

“El sexo es el sexo, pero lo que califica como sexo también es determinado y obtenido culturalmente. También toda sociedad tiene un sistema sexo-género –un conjunto de disposiciones por el cual la materia prima biológica del sexo y la procreación humana es conformada por la intervención humana y social y satisfecha en una forma convencional, por extrañas que sean algunas de las convenciones. El reino del sexo, el género y la procreación humanos ha estado sometido a, y ha sido modificado por, una incesante actividad humana durante milenios. El sexo tal como lo conocemos –identidad de géneros, deseo y fantasías sexuales, conceptos de la infancia– es en sí un producto social.”

El tráfico de mujeres. Notas sobre la “economía política” del sexo.
Nueva antropología, 1975, vol. VIII, 30, pg. 102.

1949 — Antropòloga, professora i activista nordamericana. Ha sigut una referent per la seva definició sobre el sistema sexe/gènere, mitjançant la qual s'oposa a una noció essencialista i biologicista entorn a la sexualitat i el gènere. Destacà per assenyalar la rellevància dels trets culturals o socials en la creació del gènere. Posteriorment, ha emfasitzat la diferència entre gènere i sexualitat. Ha sigut rellevant en els estudis LGBT per qüestionar la jerarquia sexual present a la societat, ja que entén que algunes sexualitats són més valorades que d'altres, trobant-se al centre l'heterosexualitat, monògama i dins del matrimoni. La seva teoria es vincula a la seva lluita pro-sex, en contra de l'estigmatització i la persecució cap a les sexualitats no normatives, esdevenint un referent per a la teoria Queer.

Obres principals

- *The Traffic in Women: Notes on the 'Political Economy' of Sex* (1975)
- *The Leather Menace* (1982)
- *Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality* (1984)
- *Deviations* (2011)

JOAN WALLACH SCOTT

“Algunos estudiosos, sobre todo antropólogos, han restringido el uso del género al sistema del parentesco (centrándose en la casa y en la familia como bases de la organización social). Necesitamos una visión más amplia que incluya no sólo a la familia sino también (en especial en las complejas sociedades modernas) el mercado de trabajo (un mercado de trabajo segregado por sexos forma parte del proceso de construcción del género), la educación (las instituciones masculinas, las de un solo sexo, y las coeducativas forman parte del mismo proceso) y la política (el sufragio universal masculino es parte del proceso de construcción del género).”

“El género: una categoría útil para el análisis histórico”. A James y Amelang y Mary Nash (eds.), *Historia y género: las mujeres en la Europa moderna y contemporánea*. Edicions Alfons el Magnànim, 1990, pg. 45.

Brooklyn, 18 de desembre de 1941 — Historiadora feminista dels Estats Units. Pensadora amb influències marxistes i deconstruccionistes, ha reflexionat críticament les relacions de gènere i les formes en què les diferències (de raça, ètnia, religió, sexualitat, classe, gènere) estructuraven les societats. Investiga sobre la diferència en la història i com aquesta és utilitzada per justificar la inequitat i l'exclusió en el discurs històric androcèntric i construït per blancs privilegiats. És internacionalment coneguda per les seves publicacions en què explica l'ús del gènere com a categoria d'anàlisi històrica, especialment amb el seu article clàssic *Gender: a Useful Category of Historical Analysis*.

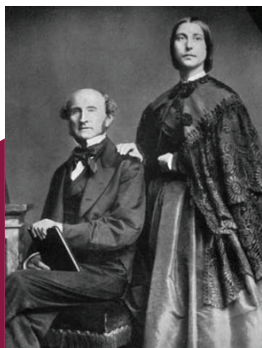
Obres principals

- *Women, Work and Family* (1982; amb Louise Tilly)
- *Gender: a Useful Category of Historical Analysis* (1986)
- *Gender and the Politics of History* (1988)
- *Feminism and History* (1996)
- *The Politics of Veil* (2004)
- *Parité: Sexual Equality and the Crisis of French Universalism* (2005)
- *The Fantasy of Feminist History* (2009)

HARRIET TAYLOR I JOHN STUART MILL

“Si la naturaleza no ha hecho a los hombres y las mujeres desiguales, mucho menos debe hacerlos la ley. Cabría asumir, como una de esas presuposiciones que casi se debilitarían por algo tan ridículo como intentar probarlas, que los hombres y las mujeres deben ser perfectamente coiguales: que una mujer no debe ser dependiente de un hombre, más que un hombre de una mujer, salvo hasta donde los haga su afecto, mediante un sometimiento voluntario, renovado y renovándose en cada instante por elección libre y espontánea. Pero esta independencia perfecta de cada uno para todo salvo el afecto no puede existir si hay dependencia en condiciones pecuniarias; una dependencia que ha de existir en la inmensa mayoría de los casos si la mujer no es capaz, al igual que el hombre, de ganarse su propia subsistencia.”

“Primeros ensayos sobre matrimonio y divorcio”. A Ensayos sobre la igualdad sexual. Cátedra, 2001, pg. 103.

Taylor: Londres, 8 d'octubre de 1807 — Avinyó, 3 de novembre de 1858.

Mill: Pentonville, 20 de maig de 1806 — Avinyó, 8 de maig de 1873.

Harriet Taylor va contribuir a assentar les bases de la lluita sufragista. Va teoritzar sobre la manca d'oportunitats educatives per a les dones, el sufragi universal, la necessitat que aquestes s'inserissin al mercat laboral, la importància de mantenir relacions igualitàries, i la regulació del divorci.

Va teoritzar i escriure conjuntament amb John Stuart Mill, filòsof i polític molt influent de l'època, i considerat un clàssic del liberalisme utilitarista. Com a parlamentari, l'any 1867 va presentar al Parlament anglès una demanda a favor del vot femení. Com a filòsof teoritzà sobre com el dret a l'educació i l'accés als drets civils i polítics milloraria no només les vides de les dones, sinó la societat en el seu conjunt.

Està documentat un desacord entre ambdós sobre el deure principal de les dones casades de dedicació a la llar (que Mill compartia i Taylor no), però en qualsevol cas és sabut que treballaren en una col·laboració molt estreta, fins al punt que hi ha un debat obert sobre l'autoria de diverses de les seves obres.

Obres principals

- *Early Essays on Marriage and Divorce* (1832; coautoria)
- *Enfranchisement of women* (Harriet Taylor Mill, 1851)
- *The subjection of women* (John S. Mill, 1869)

VANDANA SHIVA

“La recuperación del principio femenino permite trascender de los cimientos patriarcales del mal desarrollo y transformarlos. Permite redefinir el crecimiento y la productividad como categorías vinculadas a la producción –no a la destrucción– de la vida. De modo que es un proyecto político, ecológico y feminista a la vez, que legitima la vida y la diversidad, y que quita legitimidad al conocimiento y la práctica de una cultura de la muerte que sirve de base a la acumulación de capital.”

Abrazar la vida: mujer, ecología y desarrollo. Ed. Horas y horas, 1995, pg. 2.

Dehradun (India), 1952 — Científica, filòsofa i activista. És doctora en ciències físiques i especialista en filosofia de la ciència. Té una forta implicació en l'activisme ecologista, antiglobalització i feminista, buscant promoure la involucració de les dones en el moviment ecologista. Conscient de com les noves tecnologies poden destruir el planeta, s'implica per lluitar en contra d'aquestes tecnologies al servei del neoliberalisme, defensant la biodiversitat i lluitant contra els transgènics. Shiva fa un paral·lelisme entre la posició de les dones i el medi ambient en el capitalisme, i aboga per l'ecofeminisme com la via per assolir una justícia global. El 1993 va rebre el Premi Right Livelihood.

Obres principals

- *Staying Alive: Women, Ecology and Development* (1988)
- *The Violence of the Green Revolution: Third World Agriculture, Ecology and Politics* (1989)
- *Monocultures of the Mind* (1993)
- *Ecofeminism* (1993; amb Maria Mies)
- *Earth Democracy: Justice, Sustainability and Peace* (2005)
- *Soil Not Oil: Environmental Justice in a Time of Climate Crisis* (2008)

MONIQUE WITTIG

“Una característica de la opresión de las lesbianas consiste, precisamente, en que colocamos a las mujeres fuera de nuestro alcance, ya que las mujeres pertenecen a los hombres. Así, una lesbiana debe ser cualquier otra cosa, una no-mujeres, un no-hombre, un producto de la Sociedad y no de la “naturaleza”, por no hay “naturaleza” en la sociedad. Rechazar convertirse en heterosexual (o mantenerse como tal) ha significado siempre, conscientemente o no, negarse a convertirse en una mujer, o en un hombre. Para una lesbiana esto va más lejos que el mero rechazo del papel de “mujer”. Es el rechazo al poder económico, ideológico y político de un hombre.”

El pensamiento heterosexual. Egaes, 2006, pg. 35.

Haut-Rhin, 13 de juliol de 1935 — Tucson, 2 de gener de 2003. Escriptora, filòsofa, professora i activista francesa. Ha sigut una referent al feminisme lèsbic del anys vuitanta i autora del lesbianisme radical. A nivell d'activisme, va ser una de les fundadores de *Petites Marguérites*, *Gouines rouges*, i *Féministes révolutionnaires*. Va ser col·laboradora a la revista *Questions féministes*. La seva obra va de la literatura a la teoria literària i la teoria política, i és l'autora de la famosa frase “les lesbianes no són dones”, publicada a *El pensament heterosexual*, on planteja que la categoria dona està construïda en relació a la de l'home en una lògica heterosexual i genèrica al mateix temps. Per aquesta reflexió sovint se la considera una precursora de la teoria Queer.

Obres principals

- *Opoanax* (1964; premi Medicis)
- *Les Guérillères* (1969)
- *Le corps lesbien* (1973)
- *Brouillon pour un dictionnaire des amantes* (1976)
- *Les Tchiches et les Tchouches* (1983)
- *The straight mind and other essays* (1992)

MARY WOLLSTONECRAFT

“Una vez que las mujeres se hallen lo suficientemente instruidas como para descubrir sus intereses reales a gran escala, estoy convencida de que se encontrarán dispuestas a renunciar a todas las prerrogativas del amor que no son mutuas y hablarán de las duraderas para el disfrute sereno de la amistad y la tierna confianza en la estima producida por la costumbre. Antes del matrimonio no asumirán aires insolentes o después una sumisión abyecta, sino que se esforzarán por actuar como criaturas racionales en ambas situaciones y no se las derribará de un trono a un escabel.”

Vindicación de los derechos de la mujer. Cátedra, 1994, pg. 254.

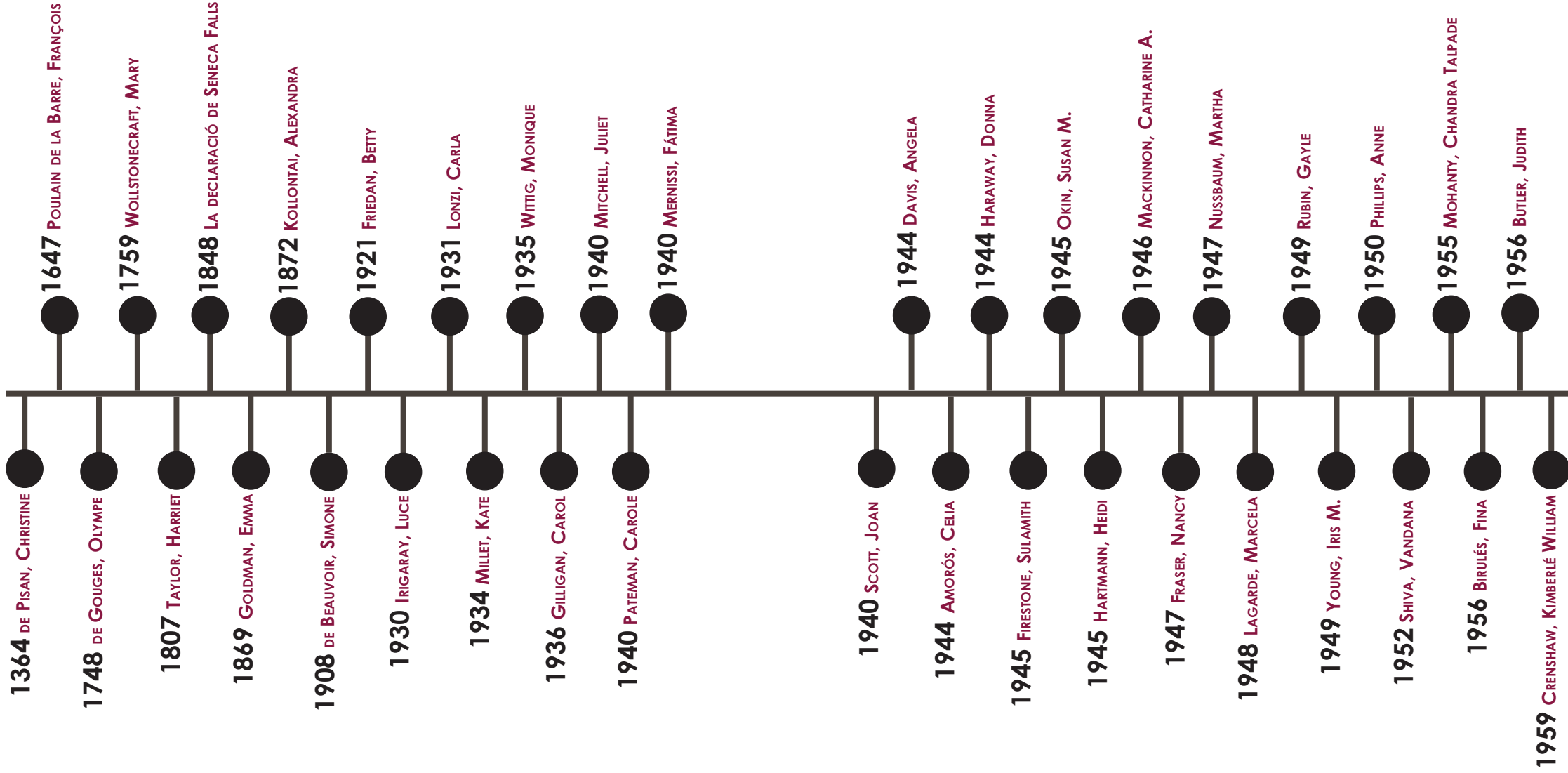

Londres, 27 d'abril de 1759 — Londres, 10 de setembre de 1797. Escriptora, traductora i professora anglesa. Es considera una de les impulsores i autores clàssiques del feminisme. La seva obra més coneguda, la *Vindicació del drets de les dones*, és considerada una de les obres fundacionals del feminisme, que defensa la igualtat entre els sexes, la independència econòmica, la importància de la participació política de les dones i el dret a l'educació. Tot i ser una autora d'orientació il·lustrada, Carole Pateman identificà en la seva obra l'anomenat “dilema Wollstonecraft”: el que bascula entre demandar ser tractades com a iguals i reclamar el reconeixement de les diferències entre homes i dones.

Obres principals

- *Thoughts on the Education of Daughters* (1787)
- *A Vindication of Rights of Woman* (1790)
- *An historical and moral view of the origin and progress of the French Revolution; and the Effect it has produced in Europe* (1794)
- *Mary: A Fiction* (1788)
- *Maria: or, The Wrongs of Woman* (1798)

CRONOLOGIA D'AUTORES

FONTS DE LES IMATGES

- **ROSI BRAIDOTTI**, <http://www.rosibraidotti.com/index.php/about/bio>
- **JUDITH BUTLER**, <https://www.pagina12.com.ar/diario/suplementos/soy/1-742-2009-05-09.html>
- **KIMBERLÉ WILLIAMS CRENSHAW**, <https://law.ucla.edu/faculty/faculty-profiles/kimberle-w-crenshaw/>
- **ANGELA DAVIS**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angela_Davis_Moscow_1972_cropped.jpg
- **OLYMPE DE GOUGES (MARIE GOUZE)**, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Marie-Olympe-de-Gouges.jpg>
- **TERESA DE LAURETIS**, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=46456959>
- **CHRISTINE DE PISAN**, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=37071770>
- **SHULAMITH FIRESTONE**, Foto: Shulamith Firestone in about 1970, the year "The Dialectic of Sex" was published. Credit Michael Hardy. http://www.nytimes.com/2012/08/31/nyregion/shulamith-firestone-feminist-writer-dies-at-67.html?_r=1
- **NANCY FRASER**, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5610138>
- **CAROL GILLIGAN**, <https://its.law.nyu.edu/facultyprofiles/index.cfm?fuseaction=profile.biography&personid=19946>
- **EMMA GOLDMAN**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emma_Goldman_2.jpg
- **DONNA HARAWAY**, <https://www.flickr.com/photos/jeanbaptisteparis/4555839936>
- **HEIDI HARTMANN**, <https://iwpr.org/people/heidi-hartmann-ph-d/>
- **LUCE IRIGARAY**, <https://redresstheology.com/2013/02/05/i-love-to-you-by-luce-irigaray/>
- **MARCELA LAGARDE**, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22703435>
- **CATHARINE A. MACKINNON**, <https://www.flickr.com/photos/coalitionforicc/4109919167>
- **FÀTIMA MERNISSI**, <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/m/mernissi.htm>
- **KATE MILLET**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kate_millet_1.jpg?uselang=es
- **JULIET MITCHELL**, <https://www.ucl.ac.uk/psychoanalysis/people/jmitchell>
- **CHANDRA TALPADE MOHANTY**, <https://asfaculty.syr.edu/pages/wgs/mohanty-chandratalpade.html>
- **MARTHA CRAVEN NUSSBAUM**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nussbaum_Martha2.jpg
- **SUSAN MOLLER OKIN**, <https://www.radcliffe.harvard.edu/people/susan-moller-okin>
- **EMILIA PARDO BAZÁN**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emilia_Pardo_Baz%C3%A1n,_8_de_abril_de_1881,_La_Ilustraci%C3%B3n_Gallega_y_Asturiana.jpg
- **CAROLE PATEMAN**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carole_Pateman_in_Brazil_2015_02.jpg?uselang=es
- **ANNE PHILLIPS**, <https://www.lse.ac.uk/researchAndExpertise/Experts/profile.aspx?KeyValue=a.phillips%40lse.ac.uk>
- **GAYLE RUBIN**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gayle_Rubin.jpg
- **HARRIET TAYLOR I JOHN STUART MILL**, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:J_S_Mill_and_H_Taylor.jpg
- **VANDANA SHIVA**, <https://vandanashiva.blogspot.com.es/>
- **MONIQUE WITTIG**, <http://modernlanguages.sas.ac.uk/centre-study-contemporary-womens-writing-ccww/languages/french/monique-wittig>
- **MARY WOLLSTONECRAFT**, [https://commons.wikimedia.org/wiki/Mary_Wollstonecraft#/media/File:Mary_Wollstonecraft_by_John_Opie_\(c._1797\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Mary_Wollstonecraft#/media/File:Mary_Wollstonecraft_by_John_Opie_(c._1797).jpg)

TOTES LES PENSADORES DEL CURS DE LECTURES DE TEORIA POLÍTICA FEMINISTA

ICPS

- **AMORÓS, CELIA**, per Alicia Puleo
- **ANÒNIMA**, per Anna Montané Forasté
- **ARENAL, CONCEPCIÓN**, per Noelia Igareda
- **ASTELL, MARY**, per Isabel Pérez Molina
- **BENERÍA, LOURDES**, per Carmen Sarasúa
- **BENHABIB, SEYLA**, per Cristina Sánchez Muñoz
- **BIRULÉS, FINA**, per A. Lorena Fuster
- **BRAIDOTTI, ROSI**, per Jokin Azpiazu i A. Lorena Fuster
- **BUBECK, DIEMUT E.**, per María Jesús Izquierdo
- **BUTLER, JUDITH**, per Cristina Sánchez Muñoz i Patricia Soley-Beltran
- **CAMPOAMOR, CLARA**, per Ana Rubio i Conxa Llinàs
- **CAPMANY I FARNÉS, MARIA AURÈLIA**, per Agnès Toda Bonet
- **CIXOUS, HELÈNE**, per Marta Segarra
- **COLLIN, FRANÇOISE**, per Elena Laurenzi
- **CONDORCET, NICOLAS**, per Ricardo Hurtado
- **CRENSHAW, KIMBERLÉ WILLIAM**, per Marta Cruells
- **DAVIS, ANGELA**, per Marta Cruells
- **DE BEAUVOIR, SIMONE**, per Berta Sánchez i Amparo Moreno Sardà
- **DE GOUGES, OLYMPE**, per Ana de Miguel
- **DE GROUCHY, SOPHIE**, per Ricardo Hurtado
- **DE LAURETIS, TERESA**, per Maria de la Fuente
- **DE MARGUENAT DE COURCELLES, ANNE-THÉRÈSE (MADAME DE LAMBERT)**, per Oliva Blanco
- **DE PIZAN, CHRISTINE**, per Mercè Otero
- **DURAN, MARÍA ÁNGELES**, per Maria de la Fuente
- **FALCÓN, LIDIA**, per Asunción Oliva
- **FEMINISTES REPUBLICANES**, per Maribel Cárdenas
- **FIRESTONE, SHULAMITH**, per Cristina Molina Petit i Maribel Cárdenas
- **FONTE, MODERATA**, per Rosa Rius
- **FRAISSE, GENEVIÈVE**, per Teresa Torns

- **FRASER, NANCY**, per Maria José Guerra i Cristina Sánchez Muñoz
- **FRIEDAN, BETTY**, per Encarna Bodelón
- **GILLIGAN, CAROL**, per M. Teresa López de la Vieja
- **GOLDMAN, EMMA**, per Maribel Cárdenas
- **HARAWAY, DONNA**, per Celia Amorós
- **HARTMANN, HEIDI**, per Martha Palacio i Maria de la Fuente
- **IRIGARAY, LUCE**, per Arantxa Hernández
- **JEFFREYS, SHEILA**, per Gerard Coll
- **KANDIYOTI, DENIZ**, per Susana Galán
- **KARR, CARMÉ**, per Mary Nash
- **KENT, VICTORIA**, per María Dolores Ramos
- **KOLLONTAI, ALEXANDRA**, per Natàlia Paleó
- **KRISTEVA, JULIA**, per Neus Carbonell
- **LA DECLARACIÓ DE SENECA FALLS**, per Mary Nash
- **LAGARDE, MARCELA**, per Isabel Muntané
- **LEGUIN, URSULA K.**, per Teresa Torns
- **LESSING, DORIS**, per Susanna Tavera
- **LONZI, CARLA**, per Marta Selva Masoliver
- **LÓPEZ DE AYALA, ÁNGELES**, per Carmen Simón Palmer
- **MACKINNON, CATHARINE A.**, per Julia Sevilla i Daniela Heim
- **MARÇAL, MARIA MERCÈ**, per Maria Rodó
- **MERNISSI, FÁTIMA**, per Marta Cruells i Samara de las Heras
- **MILLET, KATE**, per Rosa Cobo
- **MITCHELL, JULIET**, per Sonia Arribas
- **MORRISSON, TONI**, per Cristina Alsina
- **MORTIMER, PENELOPE**, per Silvia López
- **MURARO, LUISA**, per Fina Birulés
- **NARAYAN, UMA**, per Ruth Mestre
- **NUSSBAUM, MARTHA**, per Elena Beltrán
- **OKIN, SUSAN M.**, per Carme Castells

- **PARDO BAZÁN, EMILIA**, per Sara Moreno
- **PATEMAN, CAROLE**, per Maria Xosé Agra i Maria de la Fuente
- **PHILLIPS, ANNE**, per Tània Verge
- **POULAIN DE LA BARRE, FRANÇOIS**, per Amalia González
- **PRECIADO, BEATRIZ**, per Gerard Coll
- **RICH, ADRIENNE**, per Maribel Cárdenas i Sara Berbel
- **RUBIN, GAYLE**, per Verena Stolcke
- **SAU, VICTÒRIA**, per Alba Garcia
- **SCOTT, JOAN W. SCOTT**, per Mónica Burguera
- **SHIVA, VANDANA**, per María Novo
- **SPIVAK, GAYATRI C.**, per Teresa Cabruja
- **MILL, JOHN STUART**, per Juana María Gil
- **MOHANTY, CHANDRA TALPADE**, per Mary Nash
- **TAYLOR, HARRIET**, per Juana María Gil i Gemma Nicolás
- **TRISTÁN, FLORA**, per Maribel Cárdenas
- **VALCÁRCEL, AMELIA**, per Sara Berbel
- **WALBY, SYLVIA**, per Jordi Bonet
- **WITTIG, MONIQUE**, per Marta Segarra
- **WOOLF, VIRGINIA**, per Francisco Fuster i Silvia López
- **WOLLSTONECRAFT, MARY**, per Encarna Bodelón i Marta Lois
- **YOUNG, IRIS M.**, per Marta Lois i María Jesús Izquierdo
- **ZETKIN, CLARA**, per Conxa Llinàs

TOTES LES DOCENTS
DEL CURS DE LECTURES
DE TEORIA POLÍTICA
FEMINISTA

ICPS

AGRA, Mª XOSÉ
 ALSINA, CRISTINA
 AMORÓS, CELIA
 ARRIBAS, SONIA
 AZPIAZU, JOKIN
 BELTRÁN, ELENA
 BERBEL, SARA
 BIRULÉS, FINA
 BLANCO, OLIVA
 BODELÓN, ENCARNA
 BONET, JORDI
 BURGUERA, MÓNICA
 CABRUJA, TERESA
 CARBONELL, NEUS
 CÁRDENAS, MARIBEL
 CASTELLS, CARME
 CLÚA, ISABEL
 COBO, ROSA
 COLL-PLANAS, GERARD
 CRUELLS, MARTA
 DE LA FUENTE, MARIA
 DE LAS HERAS, SAMARA
 DE MIGUEL, ANA
 FUSTER, A. LORENA
 FUSTER, FRANCISCO
 GALÁN, SUSANA
 GARCIA, ALBA
 GIL, JUANA MARÍA
 GONZÁLEZ, AMALIA

GUERRA, MARÍA JOSÉ
 HEIM, DANIELA
 HERNÁNDEZ, ARANTXA
 HURTADO, RICARDO
 IGAREDA, NOELIA
 IZQUIERDO, MARÍA JESÚS
 LAURENZI, ELENA
 LLINÀS, CONXA
 LOIS, MARTA
 LÓPEZ DE LA VIEJA, MARÍA TERESA
 LÓPEZ, SÍLVIA
 MESTRE, RUTH
 MOLINA PETIT, CRISTINA
 MONTANÉ, ANNA
 MORENO SARDÀ, AMPARO
 MORENO, SARA
 MUNTANÉ, ISABEL
 NASH, MARY
 NICOLÁS, GEMMA
 NOVO, MARÍA
 OLIVA, ASUNCIÓN
 ORTEGA, JOANA
 OTERO, MERCÈ
 PALACIO, MARTHA
 PALEO, NATÁLIA
 PÉREZ MOLINA, ISABEL
 PULEO, ALICIA H.
 RAMOS, MARÍA DOLORES
 RIUS, ROSA

RODÓ, MARIA
 RUBIO, ANA
 SÁNCHEZ, BERTA
 SÁNCHEZ MUÑOZ, CRISTINA
 SARASÚA, CARMEN
 SEGARRA, MARTA
 SELVA MASOLIVER, MARTA
 SEVILLA, JULIA
 SIMÓN PALMER, CARMEN
 SOLEY-BELTRAN, PATRICIA
 STOLCKE, VERENA
 TAVERA, SUSANNA
 TODA BONET, AGNÈS
 TORNIS, TERESA
 VERGE, TÀNIA

2007 - 2017

10 ANYS

DE LECTURES

DE TEORIA

POLÍTICA

FEMINISTA

A I' ICPS

Institut de Ciències Polítiques i Socials
Adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona